

Armastuse valem

Tui Hirv, Páll Ragnar Pálsson

MARI VIHMANDI ooperi „ARMASTUSE VALEM” esietendus rahvusooper Estonias: lavastaja LIIS KOLLE, libretist MAIMU BERG, kunstnik ANN LUMISTE; osades HELEN LOKUTA, RENÉ SOOM, RIINA AIRENNE jpt 17. X.

Eelmisel reedel sai tõeks meie muusikaringkonnas vaikimisi liikunud unistus – et lavale tuleks täispikk, tehniliste vahenditega koonerdamata tehtud eesti ooper. Hea küll, aines on ladina-ameerika päritolu, libreto on kirjutatud Esther Vilari romaani „Nina Glucksteini matemaatika” ainetel, samuti on koreograaf Ana Mondini Brasiiliast. Kõik muud osalised on aga kohalikud ning lugu on valdavalt eesti keeles. Lõpuks ometi on üle saadud alaväärsuskompleksist, et kvaliteetseid asju saab ainult välismaalt ja valuuta eest. Kangelasteoga said hakkama kanged eesti naised, täpsemalt helilooja Mari Vihmand, lavastaja Liis Kalle, libretist Maimu Berg, kunstnik Ann Lumiste, kui nimetada vaid mõningaid. Dirigendipuldist hoidis lugu ohjes Arvo Volmer.

Loos oli mitu tasandit: kirjanik Roberta Gómez Dawson, keda sümpaatse küpsusega laulis Riina Airene, jutustas lugu 1950ndate Buenos Airese tangolaulja Chucho Santelmo

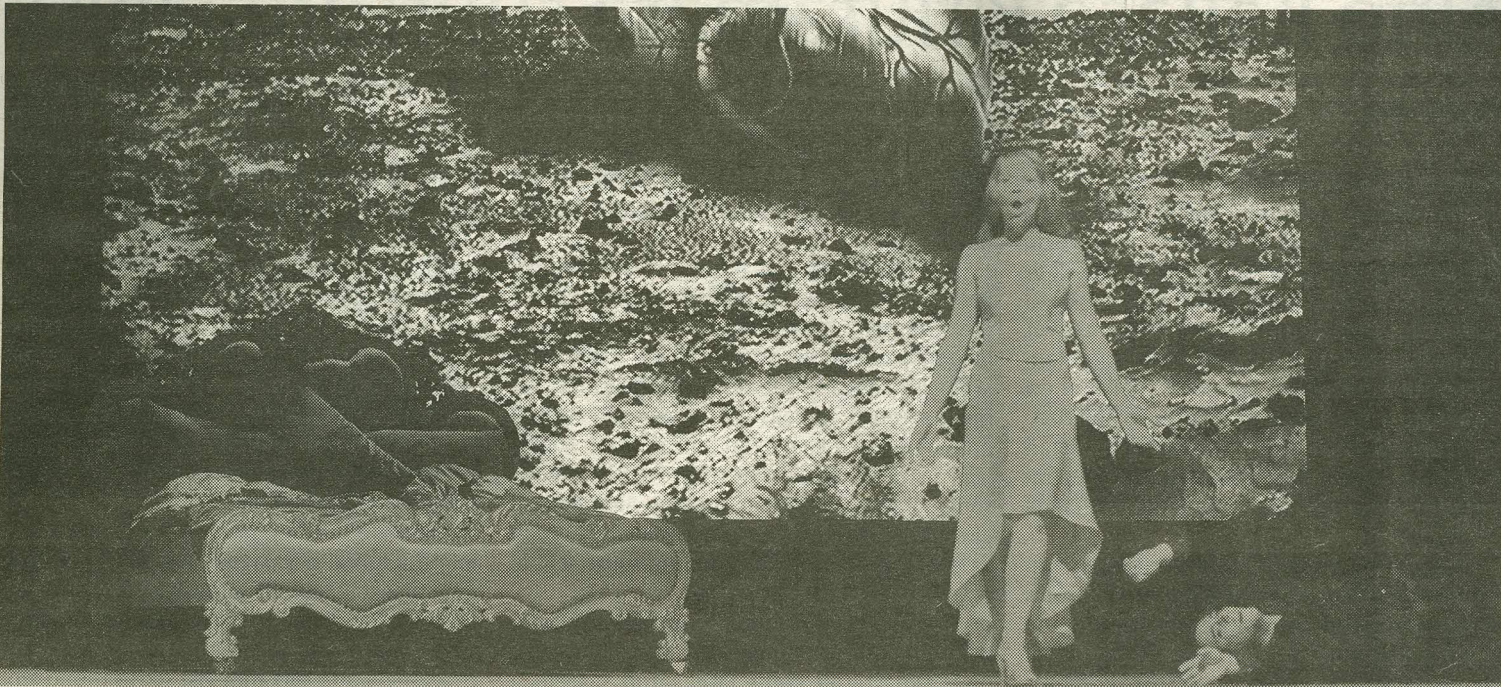
(René Soom) ja tema naise Nina Glucksteini (Helen Lokuta) suhtest. Et säilitada mehe huvi, käitus Nina tema suhtes pealtnäha ükskõiksel, mis valmistas kollase ajakirjanduse provotseeritud rahvamassidele pahameelt. Santelmo saab surma omaenda kontserdil tekkinud rüseluses ning Nina, keda rahvas süüdistab mehe ärakasutamises, tapab enda.

Süžee on küllaltki banaalne, aga ooperilibretoks äärmiselt sobiv. Lugu on raske tõsiselt võtta, sest terve, pragmaatiline mõistus ja hinge loogika lähevad seal lootusetult sõlme. Esther Vilar provotseeris omaaegset feministlikku liikumist sellega, et hakkas kaitsma mehi. Santelmo on mõnes mõttes tüüpiline vana pörsas, kelle meelest ei peaks armastust üldse keeruliseks ajama („Üks on see, kes suudleb, teine on see, kes keerab põse ette”), aga ka naise manipulatsioonide ohver. Loo üldine taust, kui sügavamõttelised arutlused armastuse olemuse üle välja jätta, lõhnab hoopis selle järele: mis juhtub, kui inimestel ei ole oma vaba ajaga midagi peale hakata ning nad on manipuleerivale meediale kerge saak?

Lavakujundus oli efektn: ohtralt värve, suursugune mööbel, ahhetama panevad kleidid. Neutraalne mustvalge videotaust lisas loole poeetilisust. Lõuna-ameerika kõrgklassi elu vaatas vastu kogu oma ülevõimendatuses. Mõõdutundetud ajakirjanikud, sätitud proua

roosade ajakirjadega, kirepesa – seebiooperid ei sünni ainult televisoris. Mängitakse laval, loozis ja kõrgel lava kohal. Tegelaste kujutamisel oli kasutatud viimasel ajal ooperis (viimati Rasmusseni „Hullu mehe aias”) levinud võtet – lauljaid dubleeritakse tantsijatega, siin ka tsirkuseartistidega (kui mõlemad peategelased on surnud). Tantsijad Oksana Titova ja Daniel Kirspuu on võrratud ning oma lauljatest teisikutega äravahetamiseni sarnased.

Lugu looks, see võib ju vanamoeline olla, muusika on aga uus, elav, intelligentne ja huvitav. Meloodiad on kaootilised ega vasta alati sõnarõhkudele, aga lauldavad, ükski partii ei käi lauljatele üle jõu. Nii et meeldiv on kuulata. Orkestrikõla on suur ja romantiline, nagu kollasele siniste sametoolidega ooperile kohane. Sealjuures ei läinud hetkekski meelest, et muusika on kirjutatud praegu. Rohkete muusikaväliste nõksude asemel, nagu praegu tavaks, oli kasutatud ausaid maitsekaid orkestratsiooni võtteid. Kõlapilt oli pigem akordidest ja rohketest nootidest faktuur, mitte helimaastik. Nina Glucksteini motiiv oli päris tore, tema nime narrides hüüdmise intonatsioon, mida palju korrati. Ainult algus oli ehk ähmasem, kui me ooperi avamängult ootame – see peaks hõrpsama tähelepanu ning paneb ma loost huvituma. Lugu algas tegelikult alles siis, kui keelpillide vidin rahunes akordiks. Eri-

Alati särav Helen Lokuta tundis ennast Nina rollis nii muusikaliselt kui füüsiliselt ilmselt nagu kala vees.

valem

(René Soom) ja tema naise Nina Glucksteini (Helen Lokuta) suhtest. Et säilitada mehe huvi, käitus Nina tema suhtes pealtnäha ükskõiksel, mis valmistas kollase ajakirjanduse provotseeritud rahvamassidele pahameelt. Santelmo saab surma omaenda kontserdil tekkinud rüseluses ning Nina, keda rahvas süüdistab mehe ärakasutamises, tapab enda.

Süžee on küllaltki banaalne, aga ooperilibreritoks äärmiselt sobiv. Lugu on raske tõsiselt võtta, sest terve, pragmaatiline mõistus ja hinge loogika lähevad seal lootusetult sõlme. Esther Vilar provotseeris omaaegset feministlikku liikumist sellega, et hakkas kaitsma mehi. Santelmo on mõnes mõttes tüüpiline vana põrsas, kelle meelest ei peaks armastust üldse keeruliseks ajama („Üks on see, kes suudleb, teine on see, kes keerab põse ette”), aga ka naise manipulatsioonide ohver. Loo üldine taust, kui sügavamõttelised arutlused armastuse olemuse üle välja jätta, lõhnab hoopis selle järele: mis juhtub, kui inimestel ei ole oma vaba ajaga midagi peale hakata ning nad on manipuleerivale meediale kerge saak?

Lavakujundus oli efektn: ohtralt värve, suursugune mööbel, ahhetama panevad kleidid. Neutraalne mustvalge videotaust lisas loole poeetilisust. Lõuna-ameerika kõrgklassi elu vaatas vastu kogu oma ülevõimendatuses. Mõõdutundetud ajakirjanikud, sätitud proua

roosade ajakirjadega, kirepesa – seebiooperid ei sünni ainult televiisoris. Mängitakse laval, loožis ja kõrgel lava kohal. Tegelaste kujutamisel oli kasutatud viimasel ajal ooperis (viimati Rasmusseni „Hullu mehe aias”) levinud võtet – lauljaid dubleeritakse tantsijatega, siin ka tsirkuseartistidega (kui mõlemad peategelased on surnud). Tantsijad **Oksana Titova** ja **Daniel Kirspuu** on võrratud ning oma lauljatest teisikutega äravahetamiseni sarnased.

Lugu looks, see võib ju vanamoeline olla, muusika on aga uus, elav, intelligentne ja huvitav. Meloodiad on kaootilised ega vasta alati sõnarõhkudele, aga lauldavad, ükski partii ei käi lauljatele üle jõu. Nii et meeldiv on kuulata. Orkestrikõla on suur ja romantiline, nagu kollasele siniste sametoolidega ooperile kohane. Sealjuures ei läinud hetkekski meelest, et muusika on kirjutatud praegu. Rohkete muusikavälise nõksude asemel, nagu praegu tavaks, oli kasutatud ausaid maitsekaid orkestratsioonivõteteid. Kõlapilt oli pigem akordidest ja rohketest nootidest faktuur, mitte helimaastik. Nina Glucksteini motiiv oli päris tore, tema nime narrides hüüdmise intonatsioon, mida palju korrati. Ainult algus oli ehk ähmasem, kui me ooperi avamängult ootame – see peaks hirmutama tähelepanu ning panev ma loost huvituma. Lugu algas tegelikult alles siis, kui keelpillide vidin rahunes akordiks. Eri-

ti võimsaks ja mõjuvaks muutusid nii süžee kui muusika pärast vaheaega. Akordionimängija **Jaak Lutsoja**, kes liikus laval ja saalis, andis tugeva värvi, samuti ohtrad lõuna-ameerika motiivid.

Alati särav **Helen Lokuta** tundis ennast Nina rollis nii muusikaliselt kui füüsiliselt ilmselt nagu kala vees. Paha intrigandina ta ei mõjunud, vahest taotluslikult, ent vahest seepärast, et tema isiksuses on see tahk lihtsalt puudu. **René Soom** aga, kes oleks pidanud olema särav tangolaulja, oli seekord kuidagi kahvatu. Stseen astronautilauluga hiiglasliku kuu taustal oli väga sümpaatne. Viis ajakirjanikku (**Angelika Mikk, Janne Ševtšenko, Juuli Lill, Andres Köster, Priit Volmer**) tegid oma tööd surfajat jälitava hai andumusega. Nende groteskne ansambel tuli tuttav ette Tüüri „Wallenbergist”. Koor aga – moraliseeriv rahvamas, kes staaride koha kätte näitab, äravahetamiseni sarnane kolleegidega sarnase ainesega „Evita” muusikalist – mõjus oma pastelses riietuses võimsalt ja laulis üsna tihedalt ja ühtlaselt, aga koreograafiline joonis oleks tahtnud veel viimistlemist.

On tahtmine öelda, et ooper oli naiselik, aga nii väita on üsna riskantne. Kui mehed kirjutavad, siis ei öeldaks selle kohta iialgi „mehelik ooper”. Ehk ei tohiks see üldse jutuaineks tulla, aga naise kätt oli „Armastuse valemis” igal pool tunda. See on ainult hea! Nagu üks helilooja vaheajal ütles: „Miks ei võiks naine kirjutada naiselikku ooperit!” Siin ilmas on naisena väga raske toime tulla, ennast kuulama panna. Kirjutada ooper naise vaatenurgast on omamoodi seisukohavõtt. Naise psüühikat on aariates kirjeldatud väga detailselt, mees on vist passiivsem ja ütleb ka vähem.

Kui mängida mõttega, et kõnealune lugu oleks mehe kirjutatud – mees oleks peategelane ja naine tüüpiline seksobjekt nagu enamikus filmides –, oleks see suure tõenäosusega jäänud sündimata. Mehelik ooper vajab konflikt, negatiivset tegelast. Seekord olid mehel lihtsalt kõik jalus ega lasknud tal niisama olla, naine aga kannatas. Tema raskustele oli aga keeruline kaasa elada, sest need olid nii ebatõelised ja tekitasid uusi kannatusi ka teistele. On tõenäoline, et kui Nina Gluckstein poleks oma võrku kudunud, oleks Santelmo temast peagi tüdinud ja otsinud uue ihaldusobjekti, sest ta ei otsinudki armastusest midagi sügavat. Nina oleks aga ehk leidnud kellegi, kes oleks temast rohkem lugu pidanud. Aga ta ei tahtnud.

rollis nii muusikaliselt kui füüsiliselt ilmselt nagu kala vees.

HARRI ROSPU